

РЕАЛИЗАЦИЯ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА ПРИ СОЗДАНИИ ЭЛЕКТРОННОГО УЧЕБНИКА «ДОПРИЗЫВНАЯ ПОДГОТОВКА» ДЛЯ УЧРЕЖДЕНИЙ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

С. Н. Гамолко,

научный сотрудник лаборатории историко-обществоведческого и социокультурного образования научно-методического учреждения «Национальный институт образования»
Министерства образования Республики Беларусь
e-mail: 3911@tut.by

Автор рассматривает создание электронного учебника по учебному предмету «Допризывная подготовка» в русле реализации компетентностного подхода. Раскрывает принципы отбора и структурирования содержания образования. Особое внимание при этом обращается на практическую реализацию патриотического воспитания и формирования предметных компетенций.

Ключевые слова: электронный учебник; допризывная подготовка; электронные образовательные ресурсы; воспитание патриотизма; электронные обучающие модули; технологии обучения; индивидуальная траектория обучения; средства обучения.

Значение учебного предмета «Допризывная подготовка» обусловлено необходимостью обеспечения Вооруженных Сил призывным контингентом, подготовленным к процессу социальной адаптации в армейской среде.

В последнее десятилетие стала обостряться проблема интеграции выпускников учреждений общего среднего образования в Вооруженные Силы Республики Беларусь. Рост объема современных знаний и виртуальные технологии стали приводить к оторванности от реальной жизни и восприятию получаемых знаний как чего-то абстрактного. В результате у учащихся отсутствуют способности к применению полученных знаний на практике либо в незнакомых ситуациях. В то же время разрыв между усвоением теоретических знаний и их практическим использованием формирует у учащихся нежелательные личностные качества и поведенческие особенности. Это лишает юношей самостоятельности, инициативы, ответственности, затрудняет процесс социальной адаптации к военной службе. Возникает необходимость преодоления оторванности получаемых сведений от

реальної дійсності і формування у учасних практичної спосібності застосування своїх знань на практиці.

Для формування цих якостей при допомозі електронного підручника нами використано компетентнісний підхід. Він дає можливість реалізувати якісне навчання, виховання і розвиток особистості учасного.

Компетентнісний підхід призначений формувати у навчаних готовність до вирішення різних складних життєвих ситуацій, виховувати самостійність і особисту відповідальність за свою подальшу долю і Батьківщину. З цієї точки зору предмет «Допризовна підготовка» повинен забезпечити отримання первинних знань і навичок, необхідних для служби в арміях і військових формуваннях Республіки Білорусь, виховання товариства, колективізму, взаємодопомоги і патріотизму. Учасні повинні ознайомитися з порядком проходження військової служби, розвинути у себе витривалість, стійкість, дисциплінованість, відповідальність, самостійність і волевмі якості. Освоюючи навчальний предмет «Допризовна підготовка», юнак отримує необхідний обсяг знань і навчається їх практично застосовувати. Одночасно він самосовершенствується і набуває ряд умінь і навичок, формує ціннісні орієнтири і установки. Передумовками успішної реалізації освітнього процесу поряд з індивідуальними здібностями і взаємодією вчителя з учасним є якість викладання, наявність навчальних посібників і мотивація навчальної діяльності.

Розглядаючи формування структури і змісту електронного підручника по допризовній підготовці в ракурсі компетентнісного підходу, ми звернули увагу на розвиток здібностей учасних і застосування на практиці отриманих ними знань. Підручник націлений на формування у призовного контингенту компетентностей, забезпечуючих ефективну соціалізацію призовника і його продуктивне взаємодія в військовому колективі. Отже основною задачею структурування і вибору змісту підручника «Допризовна підготовка» стало формування здібності учасних застосовувати знання на практиці в незнайомих ситуаціях і адаптуватися до військової служби. Навчаним повинні мати високий рівень мобільності, ініціативності, мати чітку моральну позицію, бути здібними до вирішення стоячих перед ними проблем і постійному самосовершенствованню.

При розгляді можливості практичного рішення даних завдань ми використали положення теорії навчання і управління пізнавальною діяльністю учасних (В. П. Беспалько, Л. Н. Ланда, Л. А. Растрюгін, М. Х. Еренштейн) [2; 3; 6; 7].

Згідно даної теорії, навчання розглядається як сукупність певних видів діяльності, що дозволяють здійснити одночасне оволодіння навичками і вміннями і засвоєння необхідних для цього знань, причому дані процеси протікають одночасно з виконанням навчального дійства. По думку Н. Ф. Талізін, критерій знання неотділим від дійств, знати —

означает выполнять какую-то деятельность или действия, связанные с данными знаниями. Качество усвоения знаний определяется многообразием и характером видов деятельности, в которых знания могут функционировать [10; 11].

Вышеизложенное позволяет реализовывать переход от знаниевой парадигмы обучения к деятельностной, ориентированной на практические результаты обучения.

Разрабатывая учебник по допризывной подготовке, мы исходили из того, что, как отмечают современные исследователи (К. К. Колин, Н. И. Яковлева), в настоящее время на первый план выходит не совокупность знаний, а способности к их применению.

Приступая к созданию оболочки электронного учебника, его структурированию и отбору содержания по предмету «Допризывная подготовка», авторский коллектив (В. Б. Варламов, С. Н. Гамолко, Г. А. Леонович, А. А. Станкевич, В. А. Тимофеев, Т. Ю. Разнорович, Е. А. Лукина) исходил из принципов, которые электронный учебник позволяет реализовать наиболее успешно: активизации самостоятельной учебной деятельности учащихся, наглядности, сознательности обучения, практического применения усвоенных знаний по учебному предмету, обеспечения возможности выбора индивидуальной траектории обучения, минимизации физических и временных затрат на формирование компетенций обучаемых.

Выбирая необходимые для формирования компетенции, мы исходили из того, что отечественные и российские ученые, как правило, выделяют в особую группу ключевые, или базовые, компетенции, понимая под этим универсальные способы действий (способности и умения). Так, А. В. Хуторской определяет следующие ключевые компетенции: ценностно-смысловая, общекультурная, учебно-познавательная, информационная, коммуникативная, социально-трудовая, личностного самосовершенствования. В военном деле данные компетенции позволяют оценивать ситуацию, принимать решение и осуществлять достижение намеченных результатов. Такие компетенции носят общий характер и являются основанием для других, предметно ориентированных компетенций.

Учебник по учебному предмету «Допризывная подготовка» наряду с ключевыми компетенциями должен формировать у учащихся предметные компетенции.

Исходя из вышеизложенного, авторский коллектив реализовал в электронном учебнике данные принципы в виде глобальной информационной образовательной среды (далее ГИОС). ГИОС является интегрированной оболочкой, предназначенной для создания электронных учебников и электронных учебно-методических комплексов (далее ЭУМК), а также для проведения мониторинга уровня знаний учащихся. Он позволяет проводить обучение и тестирование учащихся в компьютерных классах с использованием локальной сети либо во внеурочное время, используя персональный компьютер (далее ПК).

Электронный учебник представляет собой ЭУМК, содержание которого позволяет учителю использовать готовую информационную базу (он также имеет возможность дополнять ее своими материалами) в составе:

- дидактичних матеріалів, відповідних традиційному (бумажному) учебнику;
- навчаючих фільмів, відповідних тематикі навчальної програми і дозволяючих забезпечити наглядність навчання;
- плакатів і ілюстрацій, дозволяючих забезпечити введення учасця в навчальну ситуацію;
- презентацій, розкриваючих тему уроку;
- електронних навчаючих модулів, інтегрованих в оболочку учебника;
- посилань на сторонні інформаційні ресурси, дозволяючі користуватися ними, не порушаючи авторських прав;
- тестових завдань для самоконтролю учасця, груп користувачів;
- статистики виконання тестових завдань.

В ЕУМК «Допризывная підготовка» технічно реалізовані наступні можливості:

- зручний інтерфейс за аналогією з програмою «Провідник» операційної системи Windows, забезпечуючий простоту в використанні (вчителю достатньо мати навички користувача ПК);
- відкритий формат зберігання даних з максимальним використанням ресурсів Інтернет і офісних додатків операційної системи Windows, можливість включати в зміст електронного комплексу файли, які мають різні розширення і формати. При цьому забезпечується їх сопряження з програмною оболочкою;
- автономність або «самодостаточність» програми (вона може бути встановлена на будь-якому ПК і не потребує додаткових ресурсів і керуючих зовнішніх впливів);
- можливість роботи в локальній мережі, в тому числі використання ресурсів єдиної бази даних, розміщеної на сервері;
- можливість виходу на приєднані сайти мережі Інтернет без додаткових налаштувань;
- можливість приєднання до змісту занять додаткових відео-, аудіо- і текстових файлів, презентацій, інтерактивних модулів, а також їх видалення в режимі «вчитель»;
- контроль, аналіз і ведення статистики ступеня засвоєння учасцями навчального матеріалу за розділами, темами і окремими заняттями;
- створення закладок, що вказують на необхідні інформаційні ресурси, для їх швидкої завантаження, формування індивідуальної підбірки інформаційно-справочного і дидактичного матеріалу, а також індивідуальних тестових завдань за темами і розділами, по яких існують труднощі або пробіли в знаннях.

Структурно ЕУМК «Допризывная підготовка» складається з трьох розділів: «Інструкція користувача», «Учебник», «Навчальні заняття».

В инструкции пользователя описывается содержание и назначение ГИОС, порядок установки на ПК, общие правила работы в режимах «учитель» и «ученик», что позволяет пользователю самостоятельно освоить ГИОС. Учащийся, зайдя под паролем, определенным для него учителем, может изучать предложенные ему материалы и проверять свои знания, решая тестовые задания. Учитель имеет возможность дополнять электронный учебник необходимыми файлами, программами и заданиями и формировать для обучающегося индивидуальную траекторию обучения, определяя ему персональные задания и проверяя их выполнение.

Раздел «Учебник» содержит оглавление, введение, заключение, подразделы «Защита Отечества», «Основы военного дела» и «Плакаты», включающие в себя содержание печатного учебника и необходимые иллюстративные материалы.

Раздел «Учебные занятия» структурирован в порядке изучения тем программы и, наряду с текстовыми материалами, содержит обучающие фильмы, презентации, электронные обучающие модули, ссылки на сторонние сайты и электронные образовательные ресурсы, тестовые задания.

Материалы, предлагаемые на уроке, реализованы в виде короткого информационного текста, включающего обучающую информацию и практические (реальные) ситуации. После изучения учащимися данных материалов им предлагается несколько вопросов разного уровня сложности. Данные вопросы могут предусматривать выбор информации для ответа из текста, краткий ответ либо развернутый ответ. Ответить на предложенное задание возможно, изучив текстовую информацию электронного учебника, а также используя знания и умения из тем и разделов учебного предмета «Допризывная подготовка», других изучаемых предметов и личного опыта.

Например, учащемуся предлагается ответить на вопрос «Какими средствами может вестись современная война?». При ответе от учащегося требуется перевести предложенную «реальную» ситуацию в предметную. Ему надлежит самостоятельно принять решение, какие знания и умения следует использовать для ответа на данный вопрос. Затем он должен найти данные знания и правильно ими распорядиться, вычленив данную информацию из различных источников. Приведенный вопрос требует догадки и нестандартных схем действий, что позволяет осуществлять формирование у юношей способности использования знаний из разных областей в практической деятельности.

В случае неправильного ответа на вопрос электронный учебник перенаправляет учащегося к материалу, который ему следует изучить. Поэтому учитель может предложить учащимся пройти часть тестов (не вызывающих затруднений) самостоятельно. При этом следует предварительно разобрать с учащимися тему урока, рассмотреть, как искать ответы на поставленные вопросы, и затем предложить вопросы для домашнего задания.

Выводы. Электронный учебник позволяет рационально использовать время урока, привлекать различные обучающие материалы, электронные модули и электронные ресурсы, контролировать ход образовательного процесса в локальной сети. Это даёт возможность осуществлять обучение военному делу и повышать воспитательный потенциал учебного предмета «Допризывная подготовка», способствует становлению личности учащегося, воспитанию гражданина и патриота, формированию стремления к воинской службе, формирует жизненно необходимые компетенции и развивает способности учащихся к применению полученных ими знаний на практике в незнакомых ситуациях.

Объем данного электронного учебника позволяет записать его на DVD диске, что упрощает его распространение и установку на ПК.

Использованная литература

1. Бершадский М. Е. Понимание как педагогическая категория / М. Е. Бершадский. — М.: Ped. поиск, 2004. — 176 с.
2. Беспалько В. П. Программированное обучение: дидактический аспект / В. П. Беспалько. — М.: Педагогика, 1970. — 300 с.
3. Беспалько, В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. — М.: Педагогика. 1989. — 192 с.
4. Гамолко С. Н. Допризывная подготовка: компетентностный подход / С. Н. Гамолко, // Здаровы лад жыцця. — 2018. — № 1. — 52 с.
5. Жоголь-Лабзеева, И. П. Гражданское воспитание старшекласників в современных условиях / И. П. Жоголь-Лабзеева // Проблемы вихавання. — 2010. — № 1. — 20 с.
6. Ланда Л. Н. Алгоритмизация в обучении / Л. Н. Ланда. — М.: Просвещение, 1966. — 523 с.
7. Растринин Л. А. Адаптивная модель обучения с адаптируемой моделью обучаемого / Л. А. Растринин, М. Х. Эренштейн // Кибернетика. — 1984. — № 1. — 32 с.
8. Савельева Т. М., Исследование мышления и памяти обучающихся в условиях современной образовательной среды / Т. М. Савельева, С. С. Щекудова. — М-во. Образование Республика Беларусь — Гомель ГГУ им.Ф. Скорины, 2015—223 с.
9. Селевко Г. К. Научи себя учиться / Г. К. Селевко. — 2-е изд. — М.: Нар. образование: НИИ школьных технологий, 2006. — 128 с.
10. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология: учеб. пособие / Н. Ф. Талызина. — М.: Академия, 1998. — 288 с.
11. Талызина Н. Ф. Управление процессом усвоения знаний (психологические основы) / Н. Ф. Талызина. — 2-е изд. доп. и испр. — М.: Изд-во МГУ, 1984. — 344 с.

References

1. Bershadskiy M. Ye. Ponimaniye kak pedagogicheskaya kategoriya / M. Ye. Bershadskiy. — М.: Ped. poisk, 2004. — 176 s.
2. Bepal'ko V. P. Programmirovannoye obucheniye: didakticheskiy aspekt / V. P. Bepal'ko. — М.: Pedagogika, 1970. — 300 s.
3. Bepal'ko V. P. Slagayemyye pedagogicheskoy tekhnologii / V. P. Bepal'ko. — М.: Pedagogika. 1989. — 192 s.

4. Gamolko S. N. Doprizyvnaya podgotovka: kompetentnostnyy podkhod. Zdarovy lad zhytstsiya, № 1, 2018 g. — 52 s.
5. Zhogol'-Labzeyeva I. P. Grazhdanskoye vospitaniye starsheklassnikov v sovremennykh usloviyakh. Minsk, Problemy vykhavannya. № 1, 2010 g. — 20 s.
6. Landa L. N. Algoritmizatsiya v obuchenii / L. N. Landa. — M.: Prosveshcheniye, 1966. — 523 s.
7. Rastrigin L. A. Adaptivnaya model' obucheniya s adaptiruyemoy model'yu obuchayemogo / L. A. Rastrigin, M. KH. Erenshiteyn // Kibernetika. — 1984. — № 1. — 32 s.
8. Savel'yeva T. M., Issledovaniye myshleniya i pamyati obuchayushchikhsya v usloviyakh sovremennoy obrazovatel'noy sredy / Savel'yeva T. M., Shchekudova S. S. M-vo. Obrazovaniya Respublika Belarus' — Gomeľ GGU im.F. Skoriny, 2015—223 s.
9. Selevko G. K. Nauchi sebya uchit'sya / G. K. Selevko. — 2-ye izd. — M.: Nar. obrazovaniye: NII shkol'nykh tekhnologiy, 2006. — 128 s.
10. Talyzina N. F. Pedagogicheskaya psikhologiya: ucheb. posobiye / N. F. Talyzina. — M.: Akademiya, 1998. — 288 s.
11. Talyzina N. F. Upravleniye protsessom usvoeniya znaniy (psikhologicheskiye osnovy) / N. F. Talyzina. — 2-ye izd. dop. i ispr. — M.: Izd-vo MGU, 1984. — 344 s.

Гамолко С. М.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА «ДОПРИЗОВНА ПІДГОТОВКА» ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Автор розглядає створення електронного підручника з навчального предмета «Допризовна підготовка» у руслі реалізації компетентнісного підходу. Розкриває принципи відбору та структурування змісту освіти. Особливу увагу при цьому він звертає на практичну реалізацію патріотичного виховання та формування предметних компетенцій.

Ключові слова: електронний підручник; допризовна підготовка; електронні освітні ресурси; виховання патріотизму; електронні навчальні модулі; технології навчання; індивідуальна траєкторія навчання; засоби навчання.

Gamolko S.

THE IMPLEMENTATION OF THE COMPETENCE APPROACH IN THE DEVELOPMENT OF THE ELECTRONIC TEXTBOOK «PRE-SERVICE TRAINING» FOR INSTITUTIONS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION

The author considers the creation of an electronic textbook on the subject “Pre-service Training” in line with the implementation of the competence approach. The principles of the selection and structuring of the content of education are disclosed. Particular attention is paid to the practical implementation of patriotic education and the formation of subject competencies.

Keywords: electronic textbook; pre-service training; electronic educational resources; patriotic education; electronic learning modules; learning technologies; individual learning pathways; learning tools.